

Nr 145.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1919 kl. 4 e. m

Utlåtande i anledning av väckt motion om inlösen till staten av elektriska belysningsanordningar i vissa kasernetablissemang.

(1:a avd.)

I en inom första kammaren av herr *W. Gullberg* väckt motion (nr 19), vilken hänvisats till förberedande behandling av statsutskottet, har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att i de kasernetablissemang, där underofficerskårerna på egen bekostnad verkställt indragning av elektrisk belysning i bostäderna, staten inlöser ledningarna, antingen till den kostnad kårerna bevisligen haft eller ock till pris, som efter värdering fastställles.

Motionären har till stöd för sin framställning anfört följande:

»I flertalet av arméns kasernetablissemang äro bostäderna för underofficerspersonalen försedda med elektriska belysningsanordningar, anskaffade på kronans bekostnad.

Införandet av elektrisk belysning i nyare kaserner har ägt rum i samband med uppförandet. Enligt plan skola också bostäderna i de kaserner, som äro under byggnad, förses med elektriskt ljus. För flertalet kaserner av äldre datum har däremot dylik belysning icke från början

inletts, men på grund av den stora knappheten och därav betingade höga priser på fotogen, karbid och dylika belysningsämnen, som under krigsåren förefunnits, har Kungl. Maj:t behjärtat de framställningar om åtgärder från Kungl. Maj:ts sida till belysningsfrågans ordnande, som ingivits från underofficerarnas sammanslutning, svenska underofficersförbundet, och under föregående år efter verkställd utredning av kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement, vilken utredning är daterad den 12 januari 1918, anvisat erforderliga medel för bostädernas inom nämnda kasernetablissemang förseende med elektrisk belysning. För närvarande torde alltså underofficersbostäderna i alla kaserner, med undantag av ett fåtal, vars förflyttning är planerad, vara försedda med elektrisk belysning.

I vissa för ett tiotal år sedan uppförda kaserner hava emellertid underofficerskårerna på egen bekostnad låtit indraga ledningar för elektrisk belysning. Detta har i regel ägt rum, innan Kungl. Maj:t funnit skäligt förse några underofficersbostäder med dylika belysningsanordningar.

Då nu de flesta underofficerskårer erhållit förmånen av elektrisk belysning på statens bekostnad och de kårer, som själva genom upptagande av amorteringslån anskaffat sådan belysning och därigenom förbättrat sina bostäder och ökat deras värde, nu måste säga sig, att, om de icke iklätt sig dessa utgifter utan ställt sig avvaktande, de givetvis också skulle kommit i åtnjutande av samma förmån, som staten berett övriga underofficerare, synes det dem som om staten borde övertaga de elektriska ledningarna mot gottgörelse för de kostnader, som åsamkats kårerna för att sätta bostäderna i dess nuvarande skick i belysningshänseende.

Visserligen kan det sägas, att dessa underofficerskårer genom att gå utvecklingen i förväg föregripit myndigheterna i deras åtgärder, men indragandet av elektrisk belysning i de åtta kasernetablissemang, det här är fråga om, ägde rum antingen vid en tidpunkt, då staten ännu icke ansåg sig äga någon skyldighet i berörda hänseende, eller ock under de första krigsåren, då de funno sig stå inför olägenheterna av att sakna belysningsämnen och Kungl. Maj:t visserligen behjärtat saken, men icke ansåg sig disponera medel för ändamålet.

Av kungl. arméförvaltningens fortifikationsdepartement förut åberopade utredning framgår, att det är i åtta kasernetablissemang, underofficerskårerna helt eller delvis på egen bekostnad inlett elektrisk belysning i bostäderna. För sju etablissemang uppgår underofficerskårernas kostnader härför till sammanlagt 33,653 kronor. För ett etablissemang, där underofficerskåren delvis infört elektrisk belysning, saknas kostnadsuppgift.

Med all sannolikhet hade staten låtit inleda elektrisk belysning i nämnda kasernbostäder, därest underofficerskårerna icke förut vidtagit denna åtgärd. Likaledes torde det vara visst, att kostnaderna för staten, enär arbetet kommit att i sin helhet utföras under krigsåren, skulle blivit avsevärt högre än det pris, underofficerarna tidigare fått vidkännas och till vilket nu ledningarna hembjudas staten. Dessutom synes billigt och rättvist, att samma förmån beträffande belysningsförhållanden tillkommer samtliga underofficerare, som åtnjuta bostad i kronans hus.»

Utskottet har med stöd av § 46 riksdagsordningen från arméförvaltningen och arméns kasernbyggnadsnämnd införskaffat här bifogade yttranden över motionen. (Bil. A. och B.)

*Utskottets
trande.*

Alldenstund på statens bekostnad elektrisk belysning inletts eller enligt Kungl. Maj:ts beslut skall inledas i de till de senast byggda kasern-etablissemangen hörande underofficersbostäderna, har utskottet funnit det med billighet överensstämmande, att inlösen sker av de elektriska belysningsanläggningar i underofficersbostäderna vid de tidigare uppförda etablissemangen, vilka bekostats av underofficerskårerna eller enskilda underofficerare.

Enligt den lämnade utredningen skulle för ändamålet, under förutsättning att inlösen sker till självkostnadspris, erfordras ett belopp av omkring 45,000 kronor.

Då emellertid det torde vara av vikt, att en något fullständigare utredning i denna fråga åvägabringas av Kungl. Maj:t, innan definitivt beslut i ärendet fattas, har utskottet ansett sig böra för närvarande inskränka sig till att föreslå, det riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att sådan utredning måtte ske samt att fullständigt förslag rörande den sålunda ifrågasatta inlösen av dessa belysningsanläggningar måtte snarast möjligt föreläggas riksdagen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om fullständig utredning rörande inlösen för statsverkets räkning av de elektriska belysningsanläggningar i underofficersbostäder vid vissa kasernetablissemang, vilka av under-

officerskårer eller enskilda underofficerare bekostats, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Stockholm den 20 maj 1919.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom riksdagen hava närvarit:
från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, C. J. G. Swartz, O. M. Strömberg, H. F. Lamm, G. M. H. Ekelund, A. C. Lindblad, O. Bergqvist, C. G. Elman, H. G. W. Wrangel, A. Pers, J. L. Widell och E. A. Hallin* samt
från andra kammaren: herrar *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *J. Olofsson, A. Andersson* i Råstock, *J. Jönsson* i Revinge, *O. H:son Waldén, P. Nilsson* i Bonarp, *S. Bengtsson* i Norup, *P. A. Hansson* i Stockholm, *P. B. Nilsson* i Landeryd, *J. Erlansson, S. E. J. Lübeck* och *K. A. W. Björck*.

Bilaga A.

Till Konungen.

På grund av nådig remiss den 18. sistlidne februari angående en av herr *W. Gullberg* inom första kammaren väckt motion, nr 19, angående inlösen till staten av elektriska belysningsanordningar i vissa kasernetablissemang, får Kungl. Arméförvaltningens fortifikationsdepartement i underdånighet anföra följande:

Den av fortifikationsdepartementet i underdånig skrivelse den 12 januari 1918, d. nr 1621/17, anmälda summan för elektriska ledningar i underofficersbostäder, vilka ledningars införande bekostats av lägenhetsinnehavarna själva eller av respektive underofficerskår, uppgavs till kronor 35,653: 69, vilken summa grundade sig på ställningen i januari 1918. Enligt från arméfördelningscheferna, kommandanten i Boden samt militärbefälhavaren på Gottland nu infordrade uppgifter belöper sig kostnaden för inlösen av sådana ledningar, som i motionen avses, enligt närslutna tablå till kronor 43,923: 61, häri inräknade senare tillkomna och kompletterade anläggningar m. m.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement får på grund härav i underdånighet tillstyrka, att för inlösen av elektriska ledningar i vissa underofficersbostäder måtte anvisas ett anslag av 43,923: 61 kronor.

Stockholm den 18 mars 1919.

Underdånigst.

A. Odelstierna.

Adolf A:son Murray.

/ Iwo Åkerholm.

Tablå

över kostnader för oinlösta elektriska ledningar i underofficerslägenheter, enl. uppgifter inkomna i mars månad 1919.

II. arméfördelningen.

I. 12 ..... 4,870: —

III. arméfördelningen.

I. 6	2,490: —	
I. 9	7,277: —	
I. 15	4,850: —	
A. 2	370: —	
A. 8	1,000: —	
Ing. 2	1,500: 70	17,487: 70

IV. arméfördelningen.

Ing. 3 ..... 238: 99

V. arméfördelningen.

I. 8	9,974: 80	
I. 13	2,632: 73	
I. 22	4,928: 79	
T. 5	72: 10	17,608: 42

VI. arméfördelningen.

I. 20	947: 84	
I. 28	1,442: 40	
A. 4 Ö—d	132: —	2,522: 24

Boden.

Kommandantskapet	210: —	
A. 4	225: —	
Ing. 4	337: 16	772: 16

Gottland.

I. 27	75: —	
A. 7	349: 10	424: 10

Summa kronor 43,923: 61

Bilaga B.

Till Konungen.

Genom nådig remiss av den 18 nästlidne februari har Eders Kungl. Maj:t anbefallt arméns kasernbyggnadsnämnd att avgiva underdånigt utlåtande över en av herr W. Gullberg inom riksdagens första kammare väckt motion angående inlösen till staten av elektriska belysningsanordningar uti underofficersbostäder inom vissa kasernetablissemang. Med anledning härav får nämnden i underdånighet anföra följande.

Uti det av nämnden till Eders Kungl. Maj:t den 5 december 1908 inlämnade förslaget till kasernetablissemang för det första av de femton infanteriregementen, för vilka Eders Kungl. Maj:t lämnat nämnden uppdrag att låta uppföra kasernetablissemang, nämligen livregementets grenadjärer invid Örebro, hade nämnden upptagit kostnader jämväl för inledande av elektrisk belysning uti underofficersbostäderna inom etablissemang.

I december 1908 tillkallade dåvarande statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet en nämnd av sakkunnige under ordförandeskap av friherre H. Palmstierna att granska det upprättade förslaget. Denna nämnd ansåg, bland annat, att elektrisk belysning icke skulle indragas i underofficersbostäderna.

Nämnden, som uti underdånig skrivelse den 16 januari 1909 uttalade sig om de av de sakkunnige gjorda erinringarna mot förenämnda förslag, biträdde därvid bland annat förslaget om uteslutande av den elektriska belysningen inom underofficersbostäderna och anmälde, att genom utbytande av ledningar för elektrisk belysning i underofficersbostäderna mot ledningar för gas endast i trappor och förstugor skulle ernås en besparing av 4,000 kronor.

I nådigt brev av den 22 januari 1909 bemyndigade Eders Kungl. Maj:t nämnden att gå i författning om uppförande av förenämnda etablissemang i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget, dock med de förändringar, nämnden med hänsyn till vad de sakkunnige anfört hade tillstyrkt. Eders Kungl. Maj:t föreskrev sålunda, att elektriska belysningsanordningar icke skulle indragas uti underofficersbostäderna vid Livregementets grenadjärers etablissemang.

Uti de därefter inlämnade förslagen till de kasernetablissemang, vilka uppförts enligt den så kallade fyravåningstypen, eller de 8 redan färdigställda etablissemangen, har nämnden icke upptagit kostnaderna för elektrisk belysning uti underofficersbostäder i annan mån, än att, där lysgas icke kunnat anskaffas, beroende på att vederbörande städer saknat gasverk, kostnader upptagits för elektrisk belysning i alla eller vissa bostäders trapphus och förstugor.

I samband med förslaget till uppförande av kasernetablissemang för de 7 stycken återstående etablissemangen har nämnden på nytt framlagt denna fråga till Eders Kungl. Maj:ts beprövande genom underdånig skrivelse den 16 november 1917 och hemställt att få vid berörda sju etablissemang låta indraga elektriska belysningsledningar uti underofficersbostäderna för en kostnad för vart och ett av etablissemangen utav i medeltal omkring 23,000 kronor. Genom nådigt brev av den 28 juni 1918 har Eders Kungl. Maj:t lämnat bifall till nämndens hemställan.

Vid de åtta redan fullbordade etablissemangen har denna fråga blivit på olika sätt behandlad.

Vid livregementets grenadjärers kasernetablissemang invid Örebro, där underofficersbostäderna sammanförts dels uti flyglar till kasernhusen och dels uti tvenne större byggnader, har nämnden indragit gasledning i trappor och förstugor till bostäderna. Enligt av regementsbefälhavaren den 3 innevarande månad lämnad uppgift hava elektriska belysningsledningar sedermera indragits dels på vederbörande lägenhetsinnehavares egen bekostnad uti en lägenhet i dess helhet och delvis uti tre andra lägenheter för en sammanlagd kostnad av 580 kronor och dels på Eders Kungl. Maj:ts och kronans bekostnad uti de underofficersbostäder, där elektrisk belysning icke var införd, för en kostnad av kronor 12,757: 54.

Vid Värmlands regementes kasernetablissemang invid Karlstad hava underofficersbostäderna uppförts och gasledningar i desamma framdragits på liknande sätt som vid etablissemang i Örebro. Enligt den 2 innevarande månad lämnat meddelande från regementets kasernofficer hava elektriska belysningsledningar efter etablissemangets fullbordande indragits uti bostäderna för en kostnad av kronor 4,928: 79, som betalats av underofficerskåren.

Vid Upplands infanteriregementes kasernetablissemang invid Uppsala hava underofficersbostäder inrymts dels uti kasernhusens flyglar och uti en särskild nybyggnad för förrådsförvaltaren och dels uti en del äldre byggnader, vilka omändrats för ändamålet. Uti byggnadernas trappor och förstugor har gasbelysning inletts genom nämndens försorg. Enligt uppgift från regementets kasernofficer, lämnad i skrivelse den 8 innevarande månad, har underofficerskåren sedermera efter erhållet tillstånd indragit indragning av elektriska belysningsledningar i bostäderna med kronor 9,973: 80.

Vid Bohusläns regementes kasernetablissemang invid Uddevalla äro underofficersbostäder uppförda på enahanda sätt som vid etablissemang i Örebro och gasledningar införda uti trappor och förstugor. Elektrisk belysningsinstallation i bostäderna har sedermera verkställts på Eders Kungl. Maj:ts och kronans bekostnad.

Vid Skaraborgs regementes kasernetablissemang invid Skövde hava underofficersbostäderna ävenledes kommit till utförande på samma sätt som vid etablissemang i Örebro. Enär Skövde stad saknar gasverk, har elektrisk belysning anbragts uti trappor och förstugor. Underofficerarna hava sedermera enligt meddelande från regementets kasernofficer efter vunnet tillstånd själva ombesörjt indragning av elektrisk belysning inom bostäderna och därför erlagt ett pris av kronor 7,277: —.

Vid Jönköpings regementes kasernetablissemang invid Jönköping äro underofficersbostäderna jämväl uppförda på liknande sätt som vid etablissemang i Örebro och gasledningar indragna uti trappor och förstugor. Underofficerskåren har enligt uppgift från regementskvartermästaren därefter bekostat inledande av elektrisk belysning i lägenheterna och har härför utlagt ett belopp av kronor 3,980: —, anskaffat genom ett amorteringslån, löpande med 6 % årlig ränta.

Vid Älvsborgs regementes kasernetablissemang invid Borås hava under-

officersbostäder inretts dels uti kasernhusens flyglar, dels uti en del mindre nybyggnader av trä invid kaserntomten, och dels uti några äldre byggnader inom regementets övningsfält. Som staden Borås saknar gasverk, hava några gasledningar icke kunnat införas uti trappor och förstugor, men hava i stället elektriska belysningsledningar där indragits, dock endast uti de med kasernhusen förenade bostäderna. Underofficerarna hava sedermera, enligt av regementets kasernofficer den 4 innevarande månad lämnat meddelande, bekostat indragning av elektrisk belysning i lägenheterna för en summa av kronor 4,019: 35.

Vid Västgöta regementets etablissemang invid Vänersborg hava underofficersbostäder dels uppförts i samband med kasernhusen och i särskild nybyggnad och dels inretts i en inom kaserntomten befintlig äldre byggnad. Uti de med kasernhusen förenade underofficerslägenheterna hava rör för de elektriska belysningsledningarna inlagts under putsen å tak och väggar, men ledningar icke indragits. Enligt av regementets kasernofficer den 4 innevarande månad lämnad uppgift har underofficerskåren betalat införandet av elektriska ledningar i de med kasernhusen sammanbyggda lägenheterna med kronor 2,850: —. Elektrisk belysning i övriga lägenheter har installerats på Eders Kungl. Maj:ts och Kronans bekostnad.

Vid de 7 under byggnad varande etablissemangen för Kronobergs regemente invid Växjö, Kalmar regemente invid Eksjö, Södermanlands regemente invid Strängnäs, första och andra livgrenadjärregementena invid Linköping, norra skånska infanteriregementet invid Kristianstad och södra skånska infanteriregementet invid Lund komma elektriska belysningsledningar enligt Eders Kungl. Maj:ts ovanberörda beslut att indragas i underofficersbostäderna i samband med etablissemangens uppförande.

Nämnden får till slut framhålla, att nämnden finner det i motionen framlagda förslaget om inlösen av de av respektive underofficerskårer bekostade elektriska belysningsledningarna inom underofficersbostäder vid olika kasernetablissemang, antingen till den kostnad, kårerna bevisligen haft, eller ock till pris, som efter värdering fastställas, vara med billighetsskäl överensstämmande, och anser nämnden, att denna inlösen jämväl bör på liknande sätt omfatta sådana ledningar, som av enskild underofficer indragits.

Stockholm den 13 mars 1919.

Underdånigst

För arméns kasernbyggnadsnämnd:

Mauritz Sahlin.

/ Axel Alexanderson.